

Violència en parelles del mateix sexe: dificultats de detecció i intervenció des del treball social

Violence in same-sex couples: difficulties in detection and intervention from the perspective of social work

Eduard Pellicer Arasa¹

<http://orcid.org/0000-0002-5626-1109>

Montserrat Celdrán Castro²

<http://orcid.org/0000-0003-3606-1975>

Recepció: 06/02/19. Revisió: 21/03/19. Acceptació: 26/03/19

Per citar: Pellicer, E., i Celdrán, C. (2019). Violència en parelles del mateix sexe: dificultats de detecció i intervenció des del treball social. *Revista de Treball Social*, 215, 77-92.
DOI: 10.32061/RTS2019.215.05

Agraïments

Aquest treball és fruit del treball de fi de postgrau del primer autor en el marc del Postgrau en Detecció i Intervenció de la Violència Familiar. Un Enfocament Interdisciplinari de l'Institut de Formació Continuada de la Universitat de Barcelona, IL3-UB.

Resum

En els darrers anys s'ha viscut un desplegament de drets i llibertats de les persones i parelles no heterosexuales. Alguns esdeveniments com l'aprovació a Catalunya el 2014 de la Llei 11/2014 per garantir els drets de les persones lesbianes, gais, bisexuals, transexuals i intersexuals (LGTBI) i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, o la inauguració del centre de recursos LGTBI a Barcelona, són dos exemples d'aquest desplegament. Aquest reconeixement i legitimació de les persones LGTBI i les parelles entre persones del mateix sexe ha aconseguit que es pugui aprofundir en l'anàlisi d'aquest tipus de parelles i ha permès descobrir que també es donen situacions de violència, tot i que el coneixement d'aquestes situacions encara és escàs.

L'objectiu d'aquest treball exploratori és descriure la percepció que els professionals del treball social tenen de les característiques de la vio-

1 Trabajador social Hospital Sant Joan de Déu. epellicera@sjdhospitalbarcelona.org

2 Profesora. Facultad de Psicología. Universidad de Barcelona. mceldran@ub.edu

lència en parelles del mateix sexe i identificar la tasca des del treball social en aquest tipus de violència (barreres per la seva detecció, intervenció i necessitats per poder treballar aquests casos). En l'estudi han participat 62 professionals de treball social que van contestar un qüestionari d'auto-administració. Els resultats mostren la dificultat a l'hora de treballar sobre aquest tipus de violència i permeten plantejar una discussió que faciliti la comprensió d'aquesta complexa realitat que cada cop es fa més evident.

Paraules clau: Violència, parella, LGTBI, treball social.

Abstract

In recent years, there has been a huge array of rights and freedoms established for non-heterosexual people and couples. Certain events, such as the approval in 2014 of Act 11/2014 in Catalonia, to guarantee the rights of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTI) people and to eliminate homophobia, biphobia and transphobia, or the official opening of the LGBTI resource center in Barcelona, are two examples of these developments. This recognition and entitlement of LGBTI people and same-sex couples has made it possible to profoundly analyse these types of couples and discover that situations of violence also emerge, although they are scarcely disclosed.

The goal of this exploratory article is to describe the perception held by social work professionals surrounding the characteristics of violence in same-sex couples and to identify the function to be performed from the standpoint of social work in these cases of violence (barriers to detection, intervention and needs to be able to work on these cases). In this study, 62 social work professionals took part, responding to a self-administration questionnaire. The results show the difficulty in working on this type of violence and enable us to open up a debate to facilitate an understanding of this complex reality that is increasingly coming to the fore.

Keywords: violence, couple, LGBTI, social work.

1. Introducció

La violència entre parelles del mateix sexe és un tipus de maltractament que ha estat poc estudiat en el món de la recerca i també pel que fa a la pràctica professional. Estudis previs han evidenciat que aquest tipus de violència presenta una prevalença similar a la que s'identifica en situacions de violència en parelles heterosexuales (McKenry, Serovich, Mason i Mosack, 2006; Pattavina, Hirschel, Buzawa, Faggiani i Bentley, 2007; Ortega, 2014).

L'escassa literatura prèvia, principalment provinent dels Estats Units com l'estudi de Petterman i Dixon (2003), ha estat enfocada a la descripció d'aquest tipus de violència, enfocant-se en les particularitats que presenta en relació amb les situacions de violència de gènere; el marc legal on s'inclou; el reconeixement de la societat i la relació amb mites o estereotips heterosexistes que han definit autors com per exemple Ortega (2014), i finalment el posicionament i la desinformació dels professionals que atenen aquestes situacions que poden generar males praxis (Banks i Fedewa, 2012).

Sovint, aquests estudis han partit de la comparació envers la violència en parelles heterosexuales (Pattavina et al., 2007; Ortega, 2014) i s'ha discernit que es pot parlar de factors comuns i propis de cadascun dels tipus de violència. Aquestes característiques comunes inclouen, per exemple, el cicle de la violència o l'exercici de violència física, psicològica, sexual o econòmica (Consell d'Europa, 2007; Blosnich i Bossarte, 2009). Les particularitats de la violència en parelles del mateix sexe han estat molt menys estudiades i són les que afegeixen complexitat a l'hora de plantejar la forma d'abordar-la.

Hi ha una gran diferència i és la mateixa conceptualització sobre què és violència de gènere. Segons Lourdes Bravo (2014), en general, la desigualtat de poder que es dona en parelles heterosexuales gira entorn de les desigualtats de gènere, és a dir, és un tipus de violència que s'exerceix contra les dones pel fet de ser dones, ja que ser dona en base als paràmetres del patriarcat implica submissió i obediència, mentre que a l'home li genera necessitat de control i domini. En canvi, en les parelles homosexuals aquest component perd significat, fet que crea la necessitat de buscar noves fonts per poder exercir aquesta desigualtat de poder. Així, l'estudi de la violència en parelles del mateix sexe permet trencar les bases del gènere i permet identificar-la com una complexa interacció de factors socials, culturals, interpersonals i estructurals que a més són dinàmics (Baker, Buick, Kim, Moniz i Nava, 2013).

Dels diferents estudis centrats en la violència en parelles del mateix sexe s'han pogut extreure algunes de les situacions específiques que es donen (Letellier, 1996; Freedner, Freed, Yang i Austin, 2002; Ortega, 2014). Les tres que s'esmentaran podrien englobar-se dins la categoria de maltractament psicològic, però com que són específiques de les relacions homosexuals es tracten de manera separada.

En primer lloc, l'orientació sexual pot esdevenir un mètode de control sobre l'altra persona, com qüestionar l'homosexualitat o bisexualitat de la parella a través de complir o no amb els estereotips que envolten el col·lectiu. L'argument utilitzat pot ser que la persona no compleixi aquests estereotips, i que per tant no és homosexual o bisexual. Això es coneix com violència sobre la identitat sexual.

En segon lloc, s'han descrit casos d'*outing* forçós, és a dir, l'amenaça o la revelació de l'orientació sexual d'una persona sense el seu consentiment, "treure'l de l'armari" davant la seva família, les amistats o els companys de feina. També pot incloure conductes com burlar-se de la víctima per no haver parlat de la seva orientació amb ningú o per no ser capaç de fer-ho (Freedner et al., 2002).

Una darrera forma de violència és la que està relacionada amb amenaces entorn al virus de la immunodeficiència humana (VIH). Aquest tipus de situacions fan referència tant a si un membre de la parella ha infectat l'altre, utilitzant-ho així com una eina per crear culpabilitat, o si un dels membres de la parella amenaça l'altre d'infectar-lo i, vinculat a l'*outing* forçós, l'amenaça de fer pública la condició de seropositiu, la qual cosa també esdevé un altre mecanisme de control (Aldarte, 2010).

Aquestes particularitats sumades a la invisibilitat social i la situació psicosocial de les persones LGTBI fan palès que requereixen una atenció especialitzada, però diferents estudis han revelat que les persones LGTBI no sempre troben les respostes que necessiten en els diferents sistemes de protecció ni en els professionals que hi treballen (per exemple, Pattavina et al., 2007, o Banks i Fedewa, 2011).

En l'estudi d'Ortega (2014), s'analitzen les diferents barreres que s'han pogut trobar homes homosexuals a Espanya i Argentina quan han volgut denunciar una situació de violència de parella a través d'algun dels sistemes de l'Estat (legal, sanitari, social o policial). Arran de l'estudi s'han trobat punts en comú en tots els sistemes, com la falta de formació dels diferents professionals en totes aquelles especificitats del col·lectiu, fet que sol generar respostes heterosexistes pel fet d'haver-se construït en base al paradigma heterosexual. Altres factors que destaquen són que la figura masculina no es té en compte com a víctima, per tant, tots els homes queden exclosos de qualsevol programa d'atenció a les víctimes.

Sobre les dificultats del sistema de protecció social, alguns autors (Pattavina et al., 2007; Banks i Fedewa, 2011; Ortega, 2014) destaquen que: (a) els programes i serveis socials estan formats en base al paradigma de gènere a l'hora de treballar amb víctimes de maltractaments; (b) es prioritza la seguretat de les dones i no veuen l'home com a possible víctima, cas en el qual no saben què respondre i no veuen l'assistència a homes víctimes d'abús com una prioritat; (c) no existeixen albergs d'acollida per a víctimes especialitzats en parelles homosexuals ni ajudes econòmiques per allotjar; i (d) l'existència d'una victimització secundària per actituds heterosexistes o negligents.

Aquestes barreres més específiques se sumen a la percepció general que el personal d'atenció de l'Administració Pública no disposa del

coneixement suficient sobre la realitat LGTBI (Ajuntament de Barcelona, 2009). En aquesta realitat coexisteixen visions diferenciades que fan referència tant a la desinformació i al tracte homòfob (especialment pel que fa a personal de registres i Guàrdia Urbana, i molt especialment en relació amb persones transgènere), com a la manca de formació i de protocols d'atenció (especialment en el camp sanitari, i més concretament en l'àmbit ginecològic per a persones lesbianes o transgènere). En aquest mateix sentit, algunes associacions fan referència a la manca d'adaptació de protocols i formularis públics, que encara no recullen els models de diversitat familiar o les parelles del mateix sexe.

Finalment, i des de les associacions que engloben persones transgènere i intersexuals, es reclama un espai informatiu i d'assessorament de caràcter públic i obert, així com el rebuig de la psiquiatrització.

En el cas del treball social, hi ha poca bibliografia sobre l'enfocament de la problemàtica i la intervenció professionals. A nivell estatal només s'ha identificat l'estudi de Luis Manuel Rodríguez Otero (2015a), on analitza la percepció dels professionals de l'àmbit social a la província d'Ourense. L'estudi evidencia novament el desconeixement general dels professionals socials en relació amb la violència en parelles del mateix sexe, la qual cosa genera un risc de victimització secundària per una mala praxis professional. Tot i el desconeixement en general, el 14% de professionals estava o havia intervingut en algun cas de violència en parelles del mateix sexe. El mateix professional va analitzar el mateix any l'homofòbia en estudiants de treball social a Mèxic, en què va concloure que els estudiants de la disciplina tenien integrats certs mites i estereotips vinculats a l'homofòbia definits per Island i Letellier (1991), com per exemple que entre dos homes no hi pot haver violència perquè hi ha una igualtat física. Aquests resultat d'Otero coincideixen amb altres investigacions anteriors, com la de Berkman i Zinberg (1997).

2. Objectius

En aquest marc, sembla necessari poder ampliar el coneixement sobre la posició dels treballadors i treballadores socials com a figures que acompanyen les persones en els processos de canvi per millorar la seva qualitat de vida.

Per tot això, es pretén dur a terme un estudi exploratori amb professionals de treball social de la ciutat de Barcelona. Aquest estudi té dos objectius: en primer lloc, descriure la percepció que els professionals del treball social tenen sobre les característiques de la violència en parelles del mateix sexe, i, en segon lloc, identificar les dificultats que des del treball social s'identifiquen en la detecció i intervenció per poder treballar sobre aquests casos.

Aquesta recerca forma part del projecte de fi de postgrau del primer autor de l'article i les dades presentades són les principals dades que es van obtenir en aquesta recerca. Es va dur a terme en la primera meitat de l'any 2018.

3. Mètode

El projecte de recerca és un estudi exploratori amb metodologia mixta (*mixed-method approach*), una aproximació metodològica que utilitza i posa en relació mètodes de recollida de dades quantitatives i qualitatives en un mateix projecte de recerca (Creswell i Plano Clark, 2000; Tashakkori i Teddlie, 2010).

La mostra va estar composta per 62 professionals titulats en treball social que van contestar un qüestionari publicat a Internet que es va enviar per correu electrònic a diferents centres de serveis socials, hospitals i entitats de la ciutat. Del nombre total la majoria van ser dones (74,2% de la mostra). La mitjana d'edat va ser de 37,01 (DT = 9,49). Treballaven principalment o bé al camp dels serveis socials (50,8%) o de l'àmbit sanitari (39,0%). Quant al seu contacte personal amb persones LGBTI, el 83,9% de la mostra va contestar afirmativament a la pregunta mentre que només el 27,4% afirmava conviure amb una persona LGBTI en l'actualitat, principalment un amic (47,1%), la parella (35,3%) o un familiar (17,6%).

Per aconseguir els objectius de l'estudi es va dissenyar un instrument ad hoc, que consistia en un qüestionari autoadministrat que comptava amb una bateria de preguntes tancades en escala Likert, així com preguntes de resposta oberta. Prèviament a l'estudi es va fer una prova pilot en què es va controlar la durada aproximada per la participació així com ajustar algunes preguntes que poguessin generar dubtes a l'hora de ser contestades. El qüestionari va estar actiu al llarg de 30 dies. El qüestionari va estar format finalment per tres blocs:

Bloc 1: comparació de la violència de parella del mateix sexe amb la violència heterosexual: freqüència, característiques, tipus de violència associada i freqüència de denúncia.

Bloc 2: tasca com a professional: barreres per detectar i intervenir en la violència de parella del mateix sexe, percepció de necessitats per treballar aquest tipus de violència i freqüència en què s'ha trobat algun cas de violència i com l'ha tractat.

Bloc 3: dades sociodemogràfiques.

Un cop recollides les dades es van adaptar al format de resposta del paquet informàtic SPSS per fer-ne les anàlisis descriptives i de correlació oportunes.

Pel que fa a les preguntes en format qualitatiu, es va realitzar un treball conjunt i paral·lel entre els dos investigadors per realitzar una anàlisi de contingut on en cada pregunta es van cercar idees comunes que es poguessin agrupar en categories. Aquest sistema de categories es discutia i es tornava a modificar en diferents reunions entre els membres del grup de recerca i, per tant, seguint les pautes d'anàlisi proposades des de la metodologia qualitativa (Meyrick, 2006).

4. Resultats

4.1. Percepció de la violència en parelles del mateix sexe

Tal com es pot observar a la taula 1, els professionals enquestats consideraven que la violència en parelles del mateix sexe era menys freqüent que en parelles heterosexuales, destacant també que pocs participants consideraven que sigui més habitual si ho comparaven amb parelles heterosexuales. Aquests resultats coincideixen amb Otero (2015b) atès que moltes persones consideraven que és una violència menys habitual que la de gènere, encara que la bibliografia demostra que la incidència és similar (McKenry et al., 2006; Pattavina et al., 2007; Ortega, 2014).

Sobre les característiques de la violència exercida, destaca que el 21% de la mostra manifestava el seu desconeixement del tema per poder contestar la pregunta. La resta es dividia entre aquells que consideraven que sí que hi havia elements diferenciadors i l'altra meitat que entenia que els processos de violència serien similars.

Els tipus de violència que es va considerar més freqüent va ser la violència psicològica en primer lloc (va rebre el 26% de respostes a l'opció més alta de freqüència –“Molt freqüent”–), seguida de la violència econòmica. Cal destacar també que els tres tipus de violència més específics de la violència en parelles del mateix sexe (identitat sexual, *outing* i violència entorn al VIH) van ser els tres tipus de violència que més professionals responien que no tenien prou coneixement per valorar-ne la incidència (suposava entre un mínim del 29% i un màxim del 38% dels participants segons el tipus de violència preguntat).

Taula 1. Freqüència o mitjanes en relació amb la percepció de les característiques de la violència de parella en parelles del mateix sexe

Pregunta	Percentatge % o Mitjana (SD)
Incidència percebuda i comparada	
Més freqüent que en parelles heterosexuales	7,1%
Igual de freqüent	42,9%
Menys freqüent	50%
Característiques de la violència	
Similar a la violència en parelles heterosexuales	45,2%
Diferents	33,9%
Desconeixement del tema	21%
Incidència de tipologies de violència (0-3 punts)	
Física	1,44 (0,57)
Psicològica	2,10 (0,70)
Sexual	1,26 (0,65)
Econòmica	1,82 (0,76)
Identitat Sexual	4,45 (0,76)
<i>Outing</i>	1,68 (0,84)
VIH	1,65 (0,74)
Donar a conèixer la situació de violència en parelles del mateix sexe	
Habitual	21%
Poc habitual	79%

Font: Elaboració pròpia.

Finalment, els participants apreciaven molt poques situacions en què les persones víctimes de violència en parelles del mateix sexe donessin a conèixer la seva situació. Aquells participants que tenien aquesta percepció van poder respondre una pregunta oberta sobre les raons que podrien tenir les persones que ho sofrien per no comunicar-ho (veure categories a la taula 2).

Taula 2. Freqüència de les categories sobre les raons per les quals no es donen a conèixer les situacions de violència en parelles del mateix sexe³

Categoria	Freqüència	Percentatge
Sentiments	16	23,88
Doble estàndard	13	19,40
Invisibilitat	12	17,91
Similitud amb les relacions heterosexuales	11	16,42
Poca consciència	10	14,93
Altres	5	7,46
Total	67	100,00

Font: Elaboració pròpia.

En primer lloc, van ressaltar una sèrie de sentiments que podia tenir la víctima i que podien ser una barrera a l'hora de explicar la seva situació. Entre ells, el més habitual va ser la por com també identifica, per exemple, Ortega (2014). Una por que es relaciona amb el neguit d'haver d'exposar la identitat sexual a un altre; tal com comentava un dels participants: "S'hi poden afegir punts relacionats específicament amb l'àmbit: denunciar el maltractament implicaria donar a conèixer la identitat sexual, el xantatge relacionat amb el *serostatus*, etc." (home, 25 anys).

La segona categoria englobava la idea de la doble discriminació: les persones víctimes no denunciarien per la seva pròpia situació de víctimes (poca consciència de ser maltractats), però també per la por de les reaccions de l'entorn i de com s'entén la violència: "Entenc que si en parelles heterosexuales no ho donen a conèixer en les homosexuals penso que deuen tindre una doble càrrega que encara els ho fa més difícil" (home, 24 anys). En altres casos es destacava la invisibilitat que com a professionals i com a societat es té d'aquest tipus de violència: "Hi ha una invisibilitat al servei" (home, 52 anys). D'altres professionals consideraven que les parelles del mateix sexe tenien les mateixes dificultats que es trobaven les parelles heterosexuales per donar a conèixer la seva situació de violència: "Hi ha persones que ho arriben a manifestar i hi ha persones que no. Els motius? Molt diversos: sentiment de culpabilitat, vergonya, por, xantatge, etc. Els mateixos que en una relació entre persones heterosexuales" (dona, 29 anys). Finalment, els professionals ressaltaven la poca consciència d'estar patint una situació de violència com a barrera per denunciar la seva situació: "Em trobo amb situacions de minimització dels fets, poca consciència que estan vivint maltractament o violència, pensen que no se'n podran sortir per si soles allunyades d'aquella persona" (dona, 37 anys).

³ El total de les freqüències de les categories és superior a la n de la mostra perquè els participants podien contestar més d'una idea a la seva resposta.

4.2. Pràctica professional: casos i barreres per a la intervenció

A la taula 3 es poden veure les respostes quantitatives sobre la pràctica professional en relació amb la violència en parelles del mateix sexe. En aquestes respostes es pot veure que una mica més de la meitat va considerar que el seu servei no estava preparat per atendre aquest tipus de violència, coincidint amb el que planteja l'estudi "Les associacions LGTB a Barcelona: una aportació al Pla Municipal LGTB" de l'Ajuntament de Barcelona (2009), mentre que la resta va contestar que el servei sí que estava preparat.

Taula 3. Freqüència de les preguntes sobre la pràctica professional en relació amb la violència de parella en parelles del mateix sexe⁴

Pregunta	Percentatge % o Mitjana (SD)
Preparació del servei per atendre la violència en parelles del mateix sexe	
Sí	46,8
No	53,2
Prioritats per la intervenció	
Formació a professionals	51,95
Recursos específics	23,38
Sensibilització	14,29
Llei específica	5,19
Altres	5,19
Intervenció professional en un cas de violència en parelles del mateix sexe	
Sí	24,2
No	75,8
Tipus de maltractament detectat²	
Psicològic	86,67
Físic	66,67
Econòmic	60,00
Sexual	26,27
Identitat sexual	6,67
<i>Outing</i>	6,67
Resolució del cas	
Dissolució de la parella	56,25
Derivació a un servei especialitzat	31,25
Continuació de la relació	12,5

Font: Elaboració pròpia.

⁴ Els percentatges sumen més de 100% perquè s'ha calculat sobre el número de participants que han intervingut en un cas de violència de parella (n = 15)

Quant a les prioritats per a la millora de la intervenció, es van recollir 7 idees a través d'una pregunta oberta "Per millorar la detecció i intervenció de casos de violència en parelles del mateix sexe, els professionals necessitaríem...". Més de la meitat de les respostes van estar destinades a ressaltar la manca de formació sobre aquest tipus de violència: "mes formació respecte a les relacions entre parelles del mateix sexe" (dona, 50 anys). Aquests resultats coincidirien amb els de la investigació sobre l'homofòbia dels professionals del treball social de Berkman i Zinberg (1997). En segon lloc, es va destacar la necessitat de recursos específics com ara d'informació, de recerca, espais per poder treballar, protocols, etc.: "Més professionals per oferir una atenció de més qualitat. No se'ns escaparien tantes coses si poguéssim fer un pla de treball ben elaborat" (dona, 29 anys).

Altres professionals posaven més èmfasi en la sensibilització sobre aquest tipus de violència, que no només era una qüestió pel que fa a la societat en general sinó també entre els professionals del sector del treball social.

Més conscienciació sobre aquest fenomen en el gremi, combatre la invisibilització, tenir a l'abast més informació i estudis en aquest àmbit, i tenir una visió realista i no pas estereotipada en relació amb el món LGTBI independentment si se'n forma part o no (home, 25 anys).

Conscienciar la població que la violència entre les parelles no és només entre parelles heterosexuales sinó que és estructural al voltant de la percepció de les relacions a la nostra societat, de com es concep l'amor i el concepte d'estimar que queda totalment eclipsat per l'amor romàntic i el patriarcat (dona, 28 anys).

Finalment, es va destacar també la necessitat d'una llei específica que ajudés a treballar en la intervenció d'aquest tipus de violència.

Totes aquestes propostes anirien en la mateixa línia que les que planteja Otero (2015a) en el seu estudi a Ourense. En el seu cas enfoca la necessitat de visibilitzar la realitat com a primer pas per poder ampliar el coneixement i per tant millorar la intervenció i prevenció dels professionals del treball social en casos de violència en parelles del mateix sexe.

Només 15 participants van manifestar haver tingut una intervenció en el darrer any en un cas de violència en parelles del mateix sexe. La violència era majoritàriament psicològica o física, però s'ha de destacar que només en tres casos es va indicar un únic tipus de maltractament, mentre que en la resta era freqüent la concurrència de dos o més tipus de violència alhora. En ser preguntats per la resolució del cas, en més de la meitat de situacions es va dissoldre la parella: "Treballant amb la presumpta víctima l'acceptació dels fets que li succeïen: manipulació, atribució de culpa, menyspreu, toxicitat de la relació, etc. Això li va permetre separar-se, veure-ho amb més distància i prendre decisions sanes" (dona, 29 anys). En segon lloc, el professional va fer una derivació a un servei especialitzat encara que sense aconseguir que la persona denunciés finalment la seva situació: "La pacient no va voler denunciar la seva parella. Se la va orientar i informar de serveis específics per ser assessorada. Es va informar a

serveis socials de la zona amb els quals estava vinculada (ambulatori i serveis socials)” (dona, 53 anys). En els dos darrers casos, el professional va comentar que la relació de parella va continuar: “Una de les parts va interposar denúncia però actualment segueixen juntes” (home, 31 anys).

5. Discussió

L'objectiu d'aquest treball era doble. Per una banda, es volia conèixer la percepció dels treballadors socials sobre les característiques que té la violència en parelles del mateix sexe; per l'altra, es volia descriure la pràctica professional dels mateixos treballadors respecte a aquest tipus de violència: les dificultats a l'hora d'identificar-la i les barreres que es trobaven a l'hora d'intervenir.

Al principi de l'article s'enumeraven certes dificultats que anteriors investigacions havien identificat a través de persones víctimes a l'hora de demanar suport professional. Aquestes feien referència per exemple a la manca d'informació dels professionals que acabava conduint a una intervenció emmarcada en estereotips patriarcal i heteronormatius que no donen una resposta adequada a les necessitats de les persones que queden fora d'aquest paradigma (Ajuntament de Barcelona, 2009; Ortega, 2014). Els resultats dels qüestionaris a professionals del treball social coincideixen en aquesta visió, ja que més de la meitat de persones participants no conceben que la realitat iguala la incidència de la violència entre parelles heterosexuales i homosexuals, i tendeixen a pensar que en parelles homosexuals és menor.

Es podria vincular aquesta tendència a la invisibilitat del fenomen (Pattavina et al., 2007), que és un altre tema que sovint ha aparegut en l'estudi, tant pel que fa a la societat com en serveis d'atenció social, ja que segons consideren els professionals les demandes no arriben. Així doncs, es presenta una doble dificultat que sembla que es retroalimenta. D'una banda, un col·lectiu de professionals que senten que les demandes no arriben, per la qual cosa a la pràctica no es troben en situacions que els facin pensar que s'han de formar més en les necessitats derivades de la violència en parelles homosexuals. De l'altra, un conjunt de persones que podrien requerir un suport o acompanyament professionals però que no el sol·liciten perquè no consideren que els puguin atendre correctament.

També és important destacar l'assimilació que fan els professionals de la violència de gènere amb la violència en parelles del mateix sexe, per la qual cosa aquells elements que la literatura ha destacat com més propis de la violència en parelles del mateix sexe –com podria ser la violència al voltant de la pròpia identitat sexual– queden difuminats (Ortega, 2014). En els cicles de violència familiar, si el comparem també amb la violència exercida als infants o cap a les persones grans, trobaríem similituds com ara els sentiments de vergonya, de culpa, la por de les represàlies o el silenci de la víctima, tots fruit del cicle de violència en què es troba la víctima. En aquest sentit, el patró de no donar a conèixer la seva situació

de violència de parella, i el fet que el maltractament psicològic sigui el més habitual són elements en comú amb la violència de gènere. No obstant això, caldrien més estudis sobre la violència en parelles del mateix sexe per descriure'n millor les característiques pròpies que ajudarien a detectar-ho i intervenir-hi en millors condicions. Aquest fet es relaciona amb la molt baixa freqüència d'experiències que els professionals han tingut amb casos de violència en parelles del mateix sexe i la poca formació també que han rebut en aquest sentit (Otero, 2015b).

Finalment, no només s'ha de tenir en compte el posicionament professional a l'hora d'identificar i abordar casos de violència en parelles del mateix sexe, sinó també la disposició d'una cartera de serveis i recursos encaminats a l'atenció i la protecció, ja sigui en l'àmbit residencial, econòmic, psicològic i també jurídic (Banks i Fedewa, 2011). La manca d'aquests recursos i d'altres guies o protocols d'atenció accentuen més el sentiment de desconeixement dels professionals a l'hora d'intervenir en aquestes situacions. Per poder desplegar aquests, però, es necessita poder comptar amb una anàlisi profunda de la necessitat, poder escollir dades de quina és la població en risc, quines són les necessitats i la millor forma de cobrir-les per poder atendre de forma integral la realitat de la violència en parelles del mateix sexe.

Com a limitacions del treball s'ha de destacar la mostra petita en comparació amb els treballadors socials que hi treballen a l'àrea metropolitana estudiada i el caràcter de recollida de dades en línia, que dificulta el seguiment de la taxa de resposta en l'estudi. No obstant això, aquesta anàlisi encara no existeix en la profunditat requerida, però aquest article intenta anar un pas més enllà, incorporant la visió de professionals del treball social que, per la seva tasca, són agents claus en la detecció, la prevenció i el tractament de la violència familiar.

6. Conclusions

La creixent recerca en relació amb la violència en parelles del mateix sexe ha permès, cada cop més, generar una visió més global sobre el fenomen, i per tant, aprofundir en les necessitats en primer lloc de les persones que viuen o han viscut en una relació de violència, i també dels professionals per poder donar una resposta adequada i al menys esbiaixada possible pels patrons heteronormatius i patriarcals.

Des del Grup de Recerca i Innovació en Treball Social (GRITS) del Departament de Treball Social i Serveis Socials de la Universitat de Barcelona (2015) s'ha definit el treball social com a professió clau en els processos d'acompanyament, de suport emocional i de suport afectiu en situacions de violència familiar, i es considera que són principalment els serveis socials bàsics els que prenen més rellevància en la intervenció amb famílies, a causa del seu caràcter polivalent i de la proximitat amb els ciutadans.

La intervenció amb la persona s'ha de basar a identificar en quin moment es troba i saber què és el que vol fer i amb quines opcions compta.

Tot i no poder-li oferir recursos, el treball social ha de ser capaç d'acompanyar, d'escoltar la persona des d'una posició de no judici, i des del no saber. Cada persona és diferent i cadascú mereix una intervenció diferent que intenti donar resposta a les diferents necessitats que pugui tenir des de l'escala de valors de la persona, i també del professional.

La mobilització de la persona i els seus recursos són tasques fonamentals en aquesta intervenció, es dona un treball social basat en la conversa, l'escolta i la construcció comuna, i a no entendre la víctima com una persona dèbil ni abandonada.

En l'àmbit comunitari, tot i ser més ambigu, el treball social ha de tenir una tasca de sensibilització a la comunitat. Aquesta tasca es pot donar en les derivacions constants a recursos que puguin convidar a la reflexió els diferents professionals de la xarxa i defensar la investigació dels fenòmens, que permeti argumentar les necessitats i que permeti saber més a què ens referim quan parlem de violència entre parelles del mateix sexe.

A mode de cloenda, després de la realització d'aquesta investigació es posa de manifest la complexitat en la detecció i atenció dels casos, tenint en compte que les persones implicades es mouen en un marc que no es veu des del paradigma de l'heterosexualitat ni el sistema patriarcal en què ens trobem immersos. El desconeixement que impera en l'àmbit s'ha de poder combatre, i la forma de fer-ho és la investigació. Cada estudi planteja noves preguntes que ens permeten aprofundir en la temàtica, i per tant, conèixer millor tots els factors que interactuen en aquestes situacions.

Es fa difícil poder definir d'una forma clara què és i què implica la violència en parelles del mateix sexe, algunes investigacions, per exemple, l'esmenten com a violència intragènere, però donada la creixent diversitat en el camp de la sexoafectivitat és molt difícil, de moment, trobar un terme que englobi i que representi totes les persones que no es consideren heterosexuales, i, per tant, tot el ventall de relacions entre persones que això genera.

Investigacions com aquesta intenten aportar una mica de llum sobre una problemàtica que implica molt més que el sexe, el gènere, la identitat sexual i de gènere..., però en cap cas hi ha un coneixement suficient per poder fer afirmacions categòriques.

La sensibilitat, la humilitat i l'honestedat representen factors clau per abordar aquestes situacions desconegudes des de la professió del treball social; no és tan important si hi ha o no hi ha recursos, lleis o protocols, sinó poder oferir un espai de confiança i calidesa on les persones, tinguin les necessitats que tinguin, se sentin compreses, respectades i escoltades i on sentin que són les protagonistes de la intervenció i que els professionals hi serem per acompanyar-les en el procés de millorar la seva vida diària.

Referències bibliogràfiques

- Ajuntament de Barcelona. (2009). *Les associacions LGTB a Barcelona: una aportació al Pla Municipal LGTB*. Bellaterra: Ajuntament de Barcelona.
- Aldarte. (2010). *Estudio sobre la violencia intragénero*. Bilbao: Diputación Foral de Bizkaia.
- Baker, N. L., Buick, J. D., Kim, S. R., Moniz, S., i Nava, K. L. (2013). Lessons from examining same-sex intimate partner violence. *Sex Roles*, 69(3-4), 182-192.
DOI:10.1007/s11199-012-0218-3
- Berkman, C., i Zinberg, G. (1997). Homophobia and Heterosexism in Social Workers. *Social Work Magazine*, 42(4), 319-332.
- Banks, J. R., i Fedewa, A. L. (2012). Counselors' attitudes toward domestic violence in same-sex versus opposite-sex relationships. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 40(4), 194-205.
DOI:10.1002/j.2161-1912.2012.00017.x
- Blosnich, J. R., i Bossarte, M. (2009). Comparisons of intimate partner violence among partners in same sex and opposite-sex relationships in the United States. *American Journal of Public Health*, 99(12), 2182-2184.
- Bravo, L. (2014). *El activismo LGBT ante la Violencia Intragénero*. Recuperat de <http://observatoriolgbt.org.bo/assets/archivos/biblioteca/83d18cc6b32aedb6039ed3fb3ff6a40c.pdf>
- Consell d'Europa (2007). *Gender matters: A manual on addressing gender-based violence with young people*. Budapest: Directorate of Youth and Sport.
- Creswell, J. W., i Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 37-41.
https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Grup de Recerca i Innovació en Treball Social (GRITS). (2015). La intervenció amb les famílies des del treball social. Barcelona: Departament de Treball Social i Serveis Socials de la Universitat de Barcelona. Recuperat de <http://www.ub.edu/deptsocial/publicacions/Laintervencioamblesfamiliesdesdeltreballsocial-Maig2015.pdf>
- Freedner, N., Freed, L. H., Yang, Y. W., i Austin, S. B. (2002). Dating violence among gay, lesbian, and bisexual adolescents: Results from a community survey. *Journal of Adolescent Health*, 31, 469-474.

- Island, D., i Letellier, P. (1991). *Men who beat the men who love them: Battered gay men and domestic violence*. Nova York: Harrington Park Press.
- Letellier, P. (1996). Twin epidemics: Domestic violence and HIV infection among gay and bisexual men. En C. M. Renzetti, i C. H. Miley (Ed.), *Violence in Gay and Lesbian Domestic Partnerships* (p. 69-82). Nova York: Routledge.
- McKenry, P. C., Serovich, J. M., Mason, T. L., i Mosack, K. (2006). Perpetration of gay and lesbian partner violence: A disempowerment perspective. *Journal of Family Violence*, 21(4), 233-243.
DOI:10.1007/s10896-006-9020-8
- Meyrick, J. (2006). What is good qualitative research?: a first step towards a comprehensive approach to judging rigour/quality. *Journal of Health Psychology*, 11, 799-808.
- Ortega, A. (2014). *Agresión en parejas homosexuales en España y Argentina: prevalencias y heterosexismo*. (Tesi doctoral, Universitat Complutense de Madrid). Recuperat de <https://eprints.ucm.es/28389/>
- Otero, L. M. R. (2015a). Percepción de la violencia intragénero en profesionales del ámbito social de la provincia española de Ourense. Intervención. *Revista del Departamento de Trabajo Social de la Universidad Alberto Hurtado*, 4(1), 25-33.
- Otero, L. M. (2015b). Attitudes towards sexual diversity, perceptions of specific problems and internalization of myths and stereotypes about same-sex violence in social workers of Social Services. *International Journal of Innovative Reseach & Development*, 4(5), 35-42.
- Pattavina, A., Hirschel, D., Buzawa, E., Faggiani, D., i Bentley, H. (2007). A comparison of the police response to heterosexual versus same-sex intimate partner violence. *Violence Against Women*, 13(4), 374-394.
DOI:10.1177/1077801207299206
- Petterman, L. M., i Dixon, C. G. (2003). Domestic violence between same-sex partners: implications for counseling. *Journal of Counseling & Development*, 81, 40-47.
DOI:10.1002/j.1556-6678.2003.tb00223.x
- Tashakkori, A., i Teddlie, C. (2010) (Ed.). *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.